

18. A gyűlöletbeszéd és cyberbullying romániai szabályozása

SZENTPÁLI-GAVALLÉR PÁL

1. A gyűlöletbeszéd szabályozási kérdései

Történelmi aspektusból nézve Románia fiatal demokráciának tekintendő, ami azt is jelenti, hogy az emberi jogok védelmét szolgáló jogszabályi háttere még mindig meglehetősen gyenge, és hogy a diszkriminációs és a gyűlöletalapú jelenségek elleni küzdelem szükségességét nem vállalják fel sem az állami döntéshozatal szintjén, sem általában az állam közjogi rendszerén belül. E helyzet – legalábbis bizonyos szempontok tekintetében – elkerülhetetlenül magával vonja az adatok hiányát vagy elégtelenségét.¹

A román alkotmány (a továbbiakban: alkotmány) alapján a hatóságok tiszteletben tartják és oltalmazzák a családi és a magánéletet.² Az alkotmányos szabályozás szerint a gondolat, a vélemény, a vallásos meggyőződés szabadsága semmilyen formában sem korlátozható, senki sem kényszeríthető valamely vélemény elfogadására vagy a

1 An overview on hate crime and hate speech Country profile: Romania. 2017. 6. o.

2 Románia alkotmánya (Constituția României) (a továbbiakban: alkotmány) 26. cikk:

„Az intim, a családi és a magánélet

(1) A közhatóságok tiszteletben tartják és oltalmazzák az intim, a családi és a magánéletet.

(2) A természetes személy jogosult önmagával rendelkezni, ha nem sérti meg mások jogait és szabadságjogait, a közrendet vagy a közérkölcset.”.

Dr. Szentpáli-Gavallér Pál

kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

PhD-hallgató, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

ORCID: 0000-0002-8376-262X

Szentpáli-Gavallér, P. (2023) 'A gyűlöletbeszéd és cyberbullying romániai szabályozása' in Nagy, Z. (szerk.) *Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen. Az online gyűlöletbeszéd, zaklatás és megfélemlítés nemzetközi szabályozása*, 475–496. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

https://doi.org/10.47079/2023.nz.gyuloletbeszed.io_18

meggyőződésével ellenkező vallásos hit felvételére. A lelkiismereti szabadság garantált, amit a tolerancia és kölcsönös tisztelet szellemében kell gyakorolni. A vallásfelekezetek szabadok, és a saját alapszabályaik szerint szerveződnek a jogszabályi feltételek betartása mellett. A vallásfelekezetek közötti kapcsolatokban tilos a vallási gyűlöletkeltés bármely formáját, eszközét, aktusát vagy cselekményét megvalósítani.³

A román Büntető törvénykönyvről szóló 2009. évi 286. törvény (a továbbiakban: Büntető törvénykönyv) több egyedi, gyűlöletkeltéssel kapcsolatos büntetőjogi tényállást is megállapít, mint például gyűlöletre vagy diszkriminációra való felbujtás, amely szerint gyűlöletre vagy megkülönböztetésre való felbujtásnak minősül a nyilvánosság bármilyen módon történő felbujtása gyűlöletkeltésre vagy megkülönböztetésre valamely csoporttal szemben, amely cselekmény hat hónaptól három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.⁴ További lényeges szabályozást képez a 2002. évi 31. sürgősségi rendelet, amely tilalmazza a fasiszta, rasszista és xenofób szervezeteket és szimbólumokat.⁵ Súlyosbító körülmények között szabályozza a román jogalkotó a Büntető törvénykönyvben azt az esetet, ha a bűncselekmény faji, nemzeti kisebbséghez

3 Alkotmány 29. cikk:

„A lelkiismereti szabadság

(1) A gondolatok, a vélemények, akárcsak a vallásos hitek szabadsága semmilyen formában sem korlátozható. Senki sem kényszeríthető valamely vélemény elfogadására vagy a meggyőződésével ellenkező vallásos hithez való csatlakozásra.

(2) A lelkiismereti szabadság garantált; ezt a tolerancia és kölcsönös tisztelet szellemében kell kinyilvánítani.

(3) A vallásfelekezetek szabadok és a saját alapszabályzataik szerint szervezendők meg, a törvény feltételei között.

(4) A vallásfelekezetek közötti kapcsolatokban tilos a vallási gyűlöletkeltés bármely formáját, eszközét, aktusát vagy cselekményét igénybe venni. [...]”

4 Büntető törvénykönyvről szóló 2009. évi 286. törvény (a továbbiakban: Büntető törvénykönyv) (Legea nr. 286/2009 privind Codul penal) 369. cikk:

„369. cikk

Gyűlöletre vagy megkülönböztetésre való felbujtás

A nyilvánosság bármilyen módon történő felbujtása gyűlöletkeltésre vagy megkülönböztetésre valamely személlyel, csoporttal szemben 6 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.”

5 Hate crime recording and data collection practice across the EU, FRA. 2018, 78. o.

A 2002. március 13-i 31. számú sürgősségi rendelet a fasiszta, rasszista vagy idegengyűlölő szervezetek, jelképek és cselekedetek tilalmáról, valamint az emberiség elleni népiirtás és háborús bűncselekmények elkövetésében bűnös személyek kultuszának előmozdításáról (Ordonanță de urgență nr. 31 din 13 martie 2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război) 3. cikk:

„(1) Bűncselekménynek minősül és háromtól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel és egyes jogok gyakorlásától eltiltással büntetendő fasiszta, rasszista vagy idegengyűlölő szervezet kezdeményezése, illetve bármilyen formában történő megalakítása, ahhoz való csatlakozás vagy annak támogatása.

tartozás, nyelvi, vallási hovatartozás, nemi beállítottság, szexuális irányultság, politikai vélemény vagy pártállás, gazdasági helyzet, származás, életkor, fogyatékoság, krónikus, nem fertőző betegség vagy HIV/AIDS-betegség, vagy más, hasonló okokból követik el, amelyekről az elkövető úgy véli, hogy az áldozat alsóbbrendűségét eredményezi más személyekhez képest, s ez az elkövető célzata.⁶

Az alkotmányos szabályozással párhuzamosan a nemzetbiztonságról szóló 1991. évi 51. számú törvény (a továbbiakban: Ntv.) szerint senkit sem vonhatnak büntetőeljárás alá a politikai véleményének szabad kifejtése miatt, továbbá nem szabad beavatkozni a magán- és családi életbe, a levelezésbe vagy a kommunikációba, ha nem következtek el olyan cselekményt, amely a jogszabály szerint veszélyezteti a nemzetbiztonságot.⁷

Egy 2009-es tanulmány szerint a gyűlöletbeszéd szándékos és szervezett megvalósítását, valamint a romák és szintik elleni erőszakra való uszítást tapasztalták számos országban, így például Romániában is. Könnyű azonosítani a kérdéses cselekmények mögött állókat, mivel a romaellenes gyűlöletbeszédet nyíltan a szélsőjobboldali politikai pártok, szélsőséges szervezetek vagy mozgalmak használták eszközként.⁸

A román szakirodalom az Európai Tanács definícióját veszi alapul, amely szerint „a gyűlöletbeszéd fogalma alatt minden olyan kifejezési formát érteni kell, amely a fajgyűlöletet, az idegengyűlöletet, az antiszemitizmust vagy az intolerancián alapuló gyűlölet egyéb formáit terjeszti, szítja, támogatja vagy igazolja, e körbe beleértve az agresszív nacionalizmus és etnocentrizmus által kifejezett intoleranciát, a kisebbségekkel, migránsokkal és bevándorló háttérrel rendelkező személyekkel szembeni megkülönböztetést és ellenségeskedést.”⁹

A gyűlöletbeszéd ellenpontját képező szólásszabadság vonatkozásában az alkotmány rögzíti, hogy törvény tiltja az ország és a nemzet gyalázását, az agressziós háborúra, a nemzeti, a faji és vallási gyűlöletre, a diszkriminációra, a területi szeparatizmusra

(2) Ha az (1) bekezdésben említett cselekményeket olyan személy követte el, aki cselekményével több bűncselekményt valósít meg, a bűnhalmazatra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

(3) Nem büntethető az (1) bekezdésben említett cselekményeket elkövető személy, ha a szervezetet a hatóságoknál még azelőtt feljelenti, hogy a szervezetet a hatóságok felfedezték volna, és a csoport körébe tartozó bármely bűncselekmény elkövetése megkezdődött volna.

(4) Ha az (1) bekezdésben említett bűncselekmények valamelyikét elkövető személy nem a csoport tevékenységének hatálya alá tartozott, az (1) és (2) bekezdésben említett bűncselekmény miatt büntethető, és ha a büntetőeljárás során elősegíti az igazság kiderítését, valamint a szervezett bűnözői csoport egy vagy több tagjának büntetőjogi felelősségre vonását, a kiszabott büntetés mértékét a felére kell csökkenteni.”

6 Büntető törvénykönyv 77. cikk.

7 Románia nemzetbiztonságáról szóló 1991. évi 51. számú törvény (Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României) 3–4. cikk

8 Mírğa, 2009, 6. o.

9 Meza, 2016, 58.

vagy a nyilvános erőszakra való uszítást, valamint a jó erkölccsel ellenkező, obszcén megnyilvánulásokat.¹⁰ Ennek figyelembevételével a törvényhozó mindenki számára teljes és sérthetetlen véleménynyilvánítási szabadságot biztosít, anélkül, hogy attól kellene tartani bármely személynek, hogy a kormány megtorolja vagy cenzúrázza az említett információkat. A szabályozás kifejezetten kimondja a cenzúrával kapcsolatban: „tilos minden cenzúra”, ezzel kapcsolatban szükséges jelezni, hogy az alkotmány nem csupán a kormányzati cenzúrát tiltja, hanem bármilyen más cenzúrát is. Ennek kibővített értelmezése szerint a közösségi média kapuőrei is megsérthetik a véleménynyilvánítás szabadságát: a felhasználókat cenzúrázva. A véleménynyilvánítás szabadságát tehát az erkölcs korlátozza a román alkotmány rendelkezései alapján. A 2009-ben elfogadott új Polgári törvénykönyv is tartalmaz idevágó rendelkezéseket: rögzíti a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot,¹¹ amely szerint mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz. Továbbá kiterjeszti az alkotmány által biztosított jogot az új Polgári törvénykönyv alapján minden személyre, nem csak Románia állampolgáira. A jogszabály a véleménynyilvánítás szabadságához való jog korlátait is meghatározza, ezek szerint:

- a) a törvényben vagy a nemzetközi egyezményekben megengedett jogsértések nem képezik a biztosított jogok megsértését;
- b) az alkotmányos jogok és szabadságok jóhiszemű és az emberi jogi és nemzetközi egyezmények tiszteletben tartásával történő gyakorlása nem képezi a biztosított jogok megsértését.¹²

A már említett magánélethez való jogot az új Polgári törvénykönyv definiálja,¹³ eszerint mindenkinek joga van a magánélete tiszteletben tartásához, a magánélethez való jogot pedig az alkotmány is védi, amint azt már korábban bemutattuk. E jog magyarázatát és kiterjesztését ugyanezen jogszabály szabályozza, senki esetében sem szabad beavatkozni a magánéletbe, a személyes vagy családi életbe, sem a lakó-, tartózkodási helybe vagy a magánlevelezésbe a hozzájárulása vagy az új Polgári törvénykönyvben foglalt korlátozások betartása nélkül,¹⁴ ez ugyanis extra védelmet biztosít a magánélet vonatkozásában, legyen az akár személyes, akár családi élet, de kiterjed az egyének háztartására és az egyének levelezésére is, így otthonuk és postai levelezésük sérthetetlen. A jogszabály – további védelmet biztosítva – kimondja, hogy tilos a levelezés, kéziratok

¹⁰ Alkotmány 30. cikk

¹¹ Polgári törvénykönyv (Codul Civil din 17 iulie 2009) 70. cikk

¹² Voinea, 2015, 177. o.

¹³ Polgári törvénykönyv 71. cikk

¹⁴ Polgári törvénykönyv 75. cikk

vagy más személyes dokumentumok, valamint a személy magánéleti információinak bármilyen módon történő felhasználása az illető személy beleegyezése nélkül vagy az új Polgári törvénykönyvben meghatározott korlátok betartása nélkül.¹⁵

Romániában a 2018. évig bezárólag az alábbi táblázatban foglaltak szerint következtek el gyűlölet-bűncselekményeket:

Év:	A rendőrség által regisztrált gyűlölet-bűncselekmények	Ügyészségi eljárás alá vont	Ítéletet hoztak az ügyben
2020	nincs adat	nincs adat	nincs adat
2019	nincs adat	nincs adat	nincs adat
2018	2	2	33
2017	1	0	8
2016	10	21	50

1. táblázat. A gyűlölet-bűncselekmények számának alakulása Romániában¹⁶

Az EBESZ honlapjának tanúsága szerint a gyűlölet-bűncselekmények közül három esetben romaellenes, két esetben antiszemita, míg egy esetben fogyatékoság miatti cselekményről van szó.¹⁷

Az EBESZ megjegyzés tárgyává tette, hogy Románia 2018 óta nem jelentett statisztikákat a gyűlölet-bűncselekményekről az EBESZ-nek. Ezen túlmenően az EBESZ jelezte azt is, hogy Románia számára előnyös lenne a büntető és igazságügyi tisztviselők tudatosságának és kapacitásának növelése a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban.¹⁸

Az EU által megjelentetett egyik jelentés megállapítása szerint audiovizuális tartalmakra vonatkozó, a Nemzeti Audiovizuális Tanács által szabályozott és jogszabályi formában kiadott határozat általában az érdekvédelemre terjed ki, ami magában foglalja a gyermekjogok és felnőttek pszichológiai integritásának védelmét, de ettől függetlenül nem vonatkozik a cyberbullyingra.¹⁹

¹⁵ Polgári törvénykönyv 75. cikk

¹⁶ OSCE ODIHR Hate Crime Reporting: Romania [Online]. Elérhető: <https://hatecrime.osce.org/romania?year=2020> (Letöltve: 2022. február 24.)

¹⁷ Uo.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Chateau, 2016, 144. o.

A szólásszabadság határaival kapcsolatosan Romániában egy szignifikáns jogeset említésre méltó, amikor is az OT Kft.-t, egy televíziós csatorna (OTV) tulajdonosát közigazgatási bírsággal és a szankció nyilvánosságra hozatalának kötelezettségével sújtotta a román szabályozó hatóság, a Nemzeti Audiovizuális Tanács (a továbbiakban: NAT). A társaságot azért büntették meg, mert egy televíziós műsor során felvételeket mutatott be az egykori román miniszterelnökről, akiről meztelen felvételeket készítettek egy fitnesszterem öltözőjében. A felvételeket egy másik televíziós csatorna készítette, amely szintén bemutatta a felvételeket. A műsorvezető és vendége különböző ironikus és sértő megjegyzéseket tett a volt miniszterelnök külsejére. A NAT arra a következtetésre jutott, hogy a televízió megsértette az alapvető jogok védelmét, mint például a méltósághoz, a magánélethez, a becsülethez, a jó hírnévhez és a személyiségi jogokhoz és a képmáshoz való jogot. A televízió figyelmen kívül hagyta azt aényt, hogy a bemutatott felvételek nem a közvélemény érdekeit szolgálják, hanem kizárólag E. B. úr magánéletére vonatkoztak. A Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék az OTV külön fellebbezése tárgyában hozott ítéletében elutasította a fellebbezést, és fenntartotta a Bukaresti Fellebbviteli Bíróság elsőfokú határozatát, kimondva, hogy a NAT által kiszabott szankciókat jogszerűen alkalmazták. A Bíróság a méltósághoz, a magán- és családi élethez, valamint a jó hírnévhez való jogot az újságírók véleménynyilvánítási szabadságával egyensúlyban értékelte. A véleménynyilvánítás szabadságára hivatkozva a felperes mind az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) 10. cikkének, mind az EUMSZ 11. cikkének rendelkezéseire alapozta az indokolását. A Bíróság megállapította, hogy az a felperesi érvelés, miszerint a képeket más televíziós csatornák már sugározták, és az OTV csak újra leadta azokat, nem igazolhatja az OTV eljárását, mivel minden televíziós csatorna felelősségre vonható a felvételekért, amelyeket bemutatott, valamint a Bíróság elutasította a felperes azon érvelését, hogy a közérdek igazolja a felvételek sugárzását, ugyanis „az E. B. meztelen képei és a sértő megjegyzések az ő testi adottságairól semmi közérdekűséghez nem kapcsolódnak [...]”.²⁰

2. A cyberbullying szabályozása

Ahogy arra az EU egyik tanulmánya is rámutat, az internetes zaklatás nem minősül külön bűncselekménynek Romániában. Az agresszió jellegétől és hatásaitól függően a bűncselekmény a Büntető törvénykönyv vagy egyéb jogszabályok alapján büntethető.²¹

---

²⁰ Casarosa, 2020, 70–71. o.; Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék 359/2014. sz. határozata 2014. január 28.

²¹ Chateau, 2016, 143. o.

A román Büntető törvénykönyv több egyedi, gyűlöletkeltéssel kapcsolatos büntető-jogi tényállást is megállapít, mint például diszkrimináción alapuló kínzás, gyűlöltre vagy diszkriminációra való felbujtás. További lényeges szabályozást képez a 2002. évi 31. sürgősségi rendelet, amely tilalmazza a fasiszta, rasszista és xenofób szervezeteket és szimbólumokat.²² A román Büntető törvénykönyv meghatározza a számítógépes rendszer és számítógépes adatok definícióját, amely szerint számítógépes rendszer minden olyan eszköz vagy összekapcsolt eszközök összessége, amely(ek) alkalmas(ak) az adatok automatikus feldolgozására, egy vagy több számítógépes program segítségével. Informatikai adatoknak minősülnek azok a tények, fogalmak vagy információk, vagy azok bármilyen ábrázolása, amelyet informatikai rendszer képes feldolgozni.²³

Ahogy arról már szót ejtettünk az előző alfejezetben, súlyosbító körülmények, tényezők között szabályozza a román jogalkotó a Büntető törvénykönyvben azt az esetet, amikor gyűlölet okán követnek el bűncselekményt.²⁴ A szakirodalom szerint a cyberbullying aránya – hasonlóan a többi kelet-európai országhoz – Romániában volt a legmagasabb. Az online bántalmazott román serdülők százalékos aránya sokkal magasabb volt, mint ahogy azt az *EU Kids Online* tanulmány jelezte. Romániában az elmúlt években az internet és a közösségimédia-platformok használata meredeken emelkedett. A kockázatok szülők általi alábecsülése és a szülői digitális készségek hiánya hozzájárulhatott a cyberbullying áldozatainak magas arányához. A többi vizsgált európai országban az internethasználat egyenletesebb és sokkal korábban elkezdődött növekedéséhez képest Romániában az internethasználat hirtelen növekedése nagy technológiai szakadékot eredményezett a szülők generációja és a fiatalabbak generációja között. Ezen kívül a romániai gyermekek online védelmét szolgáló jogszabályi keret hiánya, valamint az IKT-elemek²⁵ oktatásba történő integrálásának jelenlegi hiánya korlátozza az online biztonság előmozdítását és az online kockázatok tudatosulását.²⁶ Megerősíti az előző véleményt egy tanulmány is, amely szerint román és észti fiatalok jelezték a legmagasabb előfordulási arányt a cyberbullyingban való részvétellel kapcsolatosan.²⁷ A szakirodalmi álláspont szerint az internetes közösségi felületeken (mint pl. a Facebook) a gyűlöletkeltő kifejezések célpontjai között a leggyakrabban hivatkoztak a

22 Hate crime recording and data collection practice across the EU, FRA. 2018, 78. o.

23 Büntető törvénykönyv 181. cikk

24 Büntető törvénykönyv 77. cikk

25 Az IKT (angolul ICT) az információs és kommunikációs technológiákat jelöli. Lásd: PIL Akadémia (2012) *Bevezető* [Online]. http://tanarblog.hu/attachments/2787_PILAkademia_bevazeto.pdf (Letöltve: 2022. június 30.)

26 Athanasiou et. al 2018.

27 Baldry–Blaya–Farrington, 2018, 6. o.

romák voltak a „țigan/i”²⁸ kifejezés használata folytán, és a kifejezés leggyakoribb előfordulása a megalázó nyelvhasználatból volt kapcsolatban, amelyeket harmadikként a debilitással összefüggő szemantikai szóösszetételek követtek.²⁹ Más tudományos kutatás a romániai RMDSZ működésével kapcsolatban mutatta ki, hogy az erdélyi magyar és székely kisebbség is gyűlöletkeltés tárgyát képezi a tárgyalta országban.³⁰ Az Európa Tanács 2019. évi Romániával kapcsolatos jelentése szerint Romániában a rasszista és intoleráns gyűlöletbeszéd a közbeszédben és az interneten is széles körben elterjedt probléma: a fő célpontok a romák, a magyar kisebbség, az LMBTQ-hoz kötődő személyek és az izraelita vallású közösség. Szórványosan előfordulnak erőszakos támadások is e csoportok vagy tulajdonuk ellen.³¹

A román büntetőjogi szabályozás részletesen kitér a számítógépes rendszerek és elektronikus fizetési eszközök útján elkövetett csalásokra és a számítógépes bűncselekményekre,³² a szakirodalom megállapítása szerint Romániában a bullying és a cyberbullying magatartása önálló tényállásban nem szabályozott a Büntető törvénykönyvben, illetve más jogszabályban sem. A büntető jogszabályok azonban számos olyan tényállást tartalmaznak, amelyek megfelelnek a megfélemlítés eszközcselekményének vagy valamely megjelenési formájának, ilyen pl. a zaklatás vagy a fenyegetés.³³ A román szabályozásban a zaklatás tényállását alkalmazzák, ennek fogalmi elemei a következők:

- a) a szándék;
- b) a folyamatos vagy ismétlődő jelleg;
- c) a kontaktusteremtés, megfélemlítés, megfigyelés vagy más módon való zavarkeltés.

A zaklatás minősített esete, ha volt ház- vagy élettárs követi el, vagy a sértett gyermeke ellen követik el. Az alá-fölérendeltségi viszony nem feltétele a tényállás megállapításának. A Büntető törvénykönyv a következő módon határozza meg a zaklatás tényállását:

- a) a magánszemély jogtalanul vagy jogos indok nélkül ismétlődően elkövetett olyan cselekménye, amely cselekmény az otthonában, a munkahelyén vagy az általa gyakran látogatott helyen valósul meg, és ezáltal félelmet kelt másokban,

28 Magyarul: cigány(ok).

29 Meza, 2016, 69. o.

30 Meza–Vincze–Mogoş, 2018, 41. o.

31 Council of Europe: ECRI report on Romania. 2019. 9. o.

32 Büntető törvénykönyv 360–366. cikk

33 Parti, 2016, 117. o.

- e cselekmény háromtól hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő;
- b) a magánszemély félelmet keltő telefonhívásai vagy kommunikációja. A zaklatás elkövetése miatt a román szabályozás szerint egy hónaptól három hónapig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbírság szabható ki, ha a cselekmény nem valósít meg súlyosabb bűncselekményt.³⁴

A gyermekek jogainak védelmére és előmozdítására irányuló 2014–2020-as nemzeti stratégia két fő célkitűzése releváns a cyberbullying szempontjából:

- a) a gyermekek tömegkommunikációs eszközöknek és online erőszaknak való kitettségének csökkentése, valamint
- b) a gyermekek közötti erőszak csökkentése a közszolgáltatók jogi státuszának megerősítésével.³⁵

Az UNICEF definíciója szerint a kiberzaklatás a digitális technológiák használatával történő zaklatás, ami megtörténhet a közösségi médiában, az üzenetküldő platformokon, a játéklatformokon és a mobiltelefonok használata során, olyan ismétlődő magatartás, amelynek célja a személyek megijesztése, feldühítése vagy megszegyenítése. Erre vonatkozó példák:

- a) hazugságok terjesztése vagy kínos fotók közzététele a közösségi médiában;
- b) sértő üzenetek vagy fenyegetések küldése üzenetküldő platformokon keresztül, valamint
- c) aljas üzenetek küldése másoknak más személyek nevében.

A közvetlen személyes zaklatás és a számítógépes zaklatás gyakran előfordulhat egymással párhuzamosan. Az internetes zaklatás azonban digitális lábnyomot hagy maga után, ez pedig hasznosnak bizonyulhat, és bizonyítékokat szolgáltat a visszaélések megakadályozása érdekében.³⁶

A fenti UNICEF-definícióval összefüggésben, Romániában a 2020-as év elején alakult egy új testület, a Gyermejközi Tanács, ennek köszönhetően a román ombudsman és a gyermejközi ombudsman egy konzultáció keretében megtárgyalták a gyermekekkel kapcsolatos prioritásokat, valamint szó esett a gyermejközi ombudsman elkövetkező

34 Büntető törvénykönyv 208. cikk

35 Chateau, 2016, 145. o.

36 Cyberbullying: What is it and how to stop it [Online]. Elérhető: <https://www.unicef.org/romania/stories/cyberbullying-what-it-and-how-stop-it> (Letöltve: 2022. január 19.)

években betöltött szerepéről is annak érdekében, hogy a romániai gyermekek jogait előmozdítsák és tiszteletben tartsák. A konzultáció alkalmával az UNICEF romániai képviselője és a román gyermekjogi ombudsman egyetértési nyilatkozatot adott ki a 2020–2022-es időszakra vonatkozóan. Renate Weber ombudsman asszony nyilatkozata szerint a találkozón a Gyermekjogi Tanácsával folytatott konzultáció és az UNICEF-fel aláírt memorandum fontos lépésnek számítanak a gyermekjogi ombudsman maximális kapacitással való működésének elérése érdekében, amely Gyermekjogi Tanács független szervezetként működik a román ombudsmani hivatalon belül. Az ombudsman asszony véleménye szerint e szervezetnek a gyermekek jogainak védelmét és előmozdítását szolgáló, többek között a gyermekek folyamatos bevonásával kiteljesedett szervezetté kell válnia. A gyermekjogi ombudsman intézményrendszerét 2018-ban hozták létre, és azt a román ombudsman egyik helyettese koordinálja, és ezen intézmény a gyermekek jogainak előmozdítása és védelme érdekében jár el. A gyermekjogi ombudsman feladatai közé tartozik a gyermekvédelmi hivatalokkal és szervezetekkel való együttműködés, valamint olyan intézkedésekre is javaslatot tesz, amelyek célja a gyermekek részvételének ösztönzése az életüket érintő döntésekben. Gabriel Vockel, az UNICEF romániai helyettes képviselőjének véleménye szerint annak biztosítása érdekében, hogy minden gyermek jogai biztosítva legyenek, és hogy a közjogi politika biztos alapokra épüljön, a gyermekek jogainak folyamatos nyomon követésére van szükség. A gyermekjogi ombudsman a gyermekjogok tiszteletben tartásának garanciája, és kulcsfontosságú partner a gyermekek részvételének előmozdításában, többek között online és offline konzultációkon keresztül. Az UNICEF technikai támogatást nyújt a gyermekjogi ombudsman számára, hogy a gyermekjogi ombudsmanok európai hálózatának (ENOC) tagjává váljon, és növelje a szakszemélyzet kapacitását. Az UNICEF által támogatott innovatív U-Report platformon keresztül több mint 1800 gyermek és serdülő nyilvánította ki véleményét a gyermekjogi ombudsman szerepéről. A 2019-ben alakult Romániai Gyermekek Testülete egy olyan szervezet, amely különböző korú, az ország minden részéből származó, eltérő családi háttérrel rendelkező, a gyermekvédelmi rendszerben szereplő, eltérő etnikai származású és változatos tapasztalattal rendelkező gyermekből áll, harminckét tagja van. Többségük számára ez az első alkalom, hogy a véleményük eljut a döntéshozókhoz.³⁷

Ahogy arról már fentebb szóltunk, a román nemzeti szabályozásban ugyan nincs meghatározva a cyberbullying, ehhez képest európai uniós szinten a 2013-as, 8. Európai Gyermekjogi Fórumon a zaklatás fogalmát úgy határozták meg, hogy egy vagy több

---

37 The Romanian Ombudsperson and UNICEF support children participation [Online]. Elérhető: <https://tinyurl.hu/z4ZD> (Letöltve: 2022. április 12.)

gyermeket akkor zaklatnak vagy vegzálnak, amikor egy másik gyermek vagy fiatal, vagy gyermekek vagy fiatalok egy csoportja kellemetlen dolgokat mond neki(k), továbbá az is zaklatás, ha gyermek(ek)et vagy fiatal(oka)t megfenyegetnek, fenyegető üzeneteket küldenek neki(k), vagy soha senki nem áll szóba vele (velük), és az ehhez hasonló élet-helyzetek minősülhetnek zaklatásnak.³⁸

A cyberbullying meghatározó elemei ugyanazok, mint a hagyományos zaklatásé, a cyberbullying azonban további sajátos jellemzőkkel bír, mint például: az elkövetők anonimitása, a széles körű terjesztés (az üzenetek azonnal és szerteágazóan terjednek), az ismétlődés (az online közzétett események, fényképek és cselekmények újra és újra megtekinthetők és lejátszhatók), ezek a jellemzők veszélyesebbé teszik a cyberbullyingot a hagyományos zaklatásnál. A cyberbullying általában gyakrabban fordul elő azokban az országokban, ahol a zaklatási arányok magasabbak, ami arra utalhat, hogy a cyberbullying a hagyományos zaklatásból ered. Továbbá a kutatások azt mutatták ki, hogy a zaklatás elterjedtebb azokban az országokban, ahol magas az internethasználat aránya, ezzel szemben Románia az egyik olyan európai ország, amelyet leginkább érint a cyberbullying, noha a 2015-ös statisztikák szerint itt a legalacsonyabb az internethasználók aránya.³⁹

Az elkövetőket az áldozatok általában ismerik, vagy ugyanabba az iskolába járnak, mint az áldozatok. A Net Children Go Mobile tanulmányában részt vevő 522, 9–16 év közötti gyermek 19%-a jelezte azt, hogy online támadott meg valakit. Észrevehetően a 15–16 éves gyermekek körében magasabb volt az elkövetők aránya (25%), viszont ennek az aránya a 9–10 éves gyermekek körében is eléggé magas volt (21%). Hasonlóképpen, az EU Kids Online II. tanulmány szerint is a 15–16 éves fiatakorúak körében volt a legmagasabb az elkövetők előfordulási gyakorisága. A kutatás szerint a lányok nagyobb arányban voltak online elkövetők, mint a fiúk (5,2% a 3,8%-kal szemben).⁴⁰

A cyberbullying vonatkozásában nincs szükség külön jogszabályi keretre, mivel más bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok is alkalmazhatók e tárgykörre. A gyűlöletbeszédéről szóló jelentés szerint Romániában azt a jogi kezdeményezést határozta meg ide vonatkozóként, amely a társadalmon belüli zaklatás megelőzéséről és leküzdéséről, a gyűlöletre uszítás és a társadalmi megkülönböztetés elleni küzdelemről szól, és amely magában foglalja a cyberbullying elleni küzdelmet is.⁴¹

38 Chateau, 2016, 22. o.

39 Chateau, 2016, 141. o.

40 Chateau, 2016, 142. o.

41 Chateau, 2016, 144. o.

A joggyakorlattal kapcsolatban említésre méltó jogeset, amelyben az Emberi Jogok Európai Bíróságánál (a továbbiakban: EJEB) a kérelmező – Buturuga asszony – panaszt tett volt férje ellen, azt állítva, hogy családon belüli erőszak áldozata lett, és hogy a férje azzal fenyegette meg, hogy megöli őt. A következő hónapban újabb fenyegetések és erőszak miatt tett egy második panaszt, amelynek oka az volt, hogy a férje rá akarta venni őt az első panasz visszavonására. Buturuga a családi számítógép elektronikus átvizsgálását is kérte, azt állítva, hogy volt férje jogtalanul betekintett elektronikus mappáiba, valamint a Facebook-profiljába, ennek során lemásolta magánbeszélgetéseit, dokumentumait és fényképeit, Buturuga ezt követően harmadik panaszt nyújtott be a levelezés titkosságának megsértése miatt. 2015 februárjában az ügyész elutasította a családon belüli erőszakra vonatkozó panaszt azon az alapon, hogy az nem volt elég súlyos ahhoz, hogy bűncselekményt lehessen megállapítani, és elutasította továbbá a magántitok megsértésére vonatkozó panaszt azon az alapon, hogy azt határidőn túl nyújtották be. Az EJEB előtt Buturuga azzal érvelt, hogy megsértették az Egyezmény szerinti jogait, különösen annak 3. cikke szerinti kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát, valamint az Egyezmény 8. cikke szerinti magán- és családi élet és a levelezés tiszteletben tartásához való jogát. A bántalmazás cselekményének kivizsgálásával kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy a román hatóságok nem a családon belüli erőszak szempontjából vizsgálták a tényállást. Döntéseiket inkább a román Büntető törvénykönyv azon rendelkezései alapján hozták meg, amelyek a magánszemélyek közötti erőszakot büntetik, és nem a családon belüli erőszakra vonatkozó szigorúbb büntetéseket előíró rendelkezések alapján. Az EJEB úgy vélte, hogy a román hatóságok megállapításai megkérdőjelezhetők, mivel nem azonosították a cselekményekért felelős személyt. A Buturuga levelezésével kapcsolatos magántitok megtartási kötelezettségének megsértésével kapcsolatos vizsgálatot illetően az EJEB rámutatott arra, hogy jelenleg a nők és lányok elleni erőszak elismert aspektusa a cyberbullying, valamint arra is rámutatott, hogy utóbbi számos formát ölthet, beleértve a magánélet megsértését, az áldozat számítógépébe való behatolást, valamint az adatok és képek – köztük a magánjellegű adatok – rögzítését, megosztását és manipulálását. Az EJEB elfogadta továbbá Buturuga érvelését, miszerint az olyan cselekményeket, mint a házastárs levelezésének tiltott megfigyelését, az ahhoz való hozzáférés vagy a levelezés elmentését a román hatóságok figyelembe vehették volna a családon belüli erőszak eseteinek kivizsgálása során, a tárgyalt esetben azonban a román hatóságok nem vették figyelembe ezeket az indokokat, és elutasították a nőnek a családi számítógép elektronikus átvizsgálására irányuló kérelmét. Az EJEB úgy vélte, hogy a román hatóságok túlságosan formális álláspontot képviseltek, és nem vették figyelembe a családon belüli erőszak számos aspektusát. Az EJEB ezért úgy ítélte meg, hogy Románia nem teljesítette az

Egyezmény 3. és 8. cikkéből eredő kötelezettségeit, és kötelezte az államot, hogy fizessen 10 000 eurót Buturugának.⁴²

3. A megelőzéssel kapcsolatos szabályozás és gyakorlat

Romániában a számítógépes zaklatásra vonatkozóan nem határoztak meg külön szakpolitikákat a közsféra vonatkozásában. Mindazonáltal vannak kezdeményezések, különösen a nem kormányzati szektorban, amelyek elsősorban a számítógépes zaklatás megelőzésére irányulnak. A nem kormányzati szektor is biztosít hotline-t, ahol a gyermekek és a felnőttek egyaránt bejelenthetik az online környezetben előforduló illegális tartalmakat. Az iskolai tanácsadók, valamint a Megyei Erőforrás- és Iskolai Segítségnyújtó Központok munkatársai szintén részt vesznek az iskolákban kialakuló erőszakos helyzetek megelőzésében és megszüntetésében. A tanácsadók szakmai szolgáltatásokat nyújtanak az iskolákban, és nyomon követik az iskolákban kialakuló erőszakos helyzeteket azáltal, hogy tevékenységükről jelentéseket írnak, ezáltal a cyberbullying jelenségét is figyelembe veszik.⁴³ Ugyanezen tanulmány a szakpolitikák hiánya ellenére a kormányzati szektor vonatkozásában jelzi, hogy az Oktatási, Kutatási és Ifjúsági Minisztérium 2007-ben bevezette az iskolai erőszak ellen kialakított nemzeti stratégiát. A stratégia nemcsak az iskolai erőszak, hanem a hagyományos zaklatás megelőzésére és kezelésére vonatkozó gyakorlati útmutatókat is tartalmaz, a zaklatásról és zsarolásról szóló 271/2013-as kormányhatározat szerint ez a cyberbullying témakörére is kiterjedhet.⁴⁴

Romániában a hatóságok nem tesznek közzé hivatalos statisztikákat. Bár a hatóságok (pl. oktatási felügyelőségek, Oktatási Minisztérium) gyűjtenek adatokat az iskolai erőszakról, az adatok nem vonatkoznak kifejezetten a cyberbullyingra, azaz a számítógépes zaklatásra. A kibérbántalmazásra vonatkozó adatokat nemzeti szinten a 2009–2011-es Sigur.info program és a 2012–2014-es Net Children Go Mobile projekt keretében gyűjtötték 2012–2014 között. Az iskolai erőszakra, köztük a zaklatásra vonatkozó adatokat helyi szinten az iskolai tanácsadók gyűjtik, és regionális szinten a Megyei Erőforrás- és Iskolai Támogató Központnak továbbítják. Az adatokat évente az Oktatási Minisztérium összesíti. Az iskolai erőszak megelőzésével és az ellene való küzdelemmel

42 Judgment Buturuga v. Romania – allegations of domestic violence and cyberbullying [Online]. Elérhető: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-6635916-8811383%22%5D%7D> (Letöltve: 2022. március 24.)

43 Chateau, 2016, 145. o.

44 Chateau, 2016, 145. o.

foglalkozó nemzeti tanács az iskolai erőszak nyomon követésével és az iskolai erőszak kezelésének koordinálásával foglalkozik, valamint az iskolai erőszakkal, köztük a zaklatással kapcsolatos adatgyűjtési folyamatot, amely megyei és helyi szinten időszakosan történik, koordinálja. A gyermekekkel szembeni erőszakra vonatkozó adatokat az iskolák, a rendőrség és a Szociális Támogató és Gyermekvédelmi Főigazgatóság kezelik.⁴⁵

Ahogy arról már szó esett az előző alfejezetben, az UNICEF a panaszkezelési rendszer javításában is segítséget nyújt. Az UNICEF és a román ombudsman azon vonatkozásban is együttműködik, hogy előmozdítsák az intézményi elszámoltathatóság és átláthatóság kultúráját a gyermekek jogainak tiszteletben tartása tekintetében Romániában. A gyermekjogi ombudsman feladatkörében fogadja a gyermekek vagy képviselőik által benyújtott egyéni panaszokat, amelyek az egészségügyi, oktatási, a gyermek különleges védelme, a magán- és szabadságelvonással nem járó intézkedések alkalmazása terén működő közintézmények, valamint bármely olyan intézmény intézkedéseire vonatkozik, amelynek tevékenysége a gyermekjogok védelmével és előmozdításával kapcsolatos. Emellett kezeli a gyermekek egy vagy több jogának megsértésével kapcsolatos panaszokat, és előmozdítja a gyermekek jogainak érvényesülését a gyermekek és a felnőttek körében.⁴⁶

A hotline-ok közül kiemelendő a Gyermek Segélyvonal Egyesület, egy nonprofit nem kormányzati szervezet által működtetett forródrót, amely a romániai gyermekek és serdülők számára az egyetlen közismert ingyenes országos segélyvonalat (*Telefonul Copilului*) biztosítja. Az ingyenes segélyvonal sikertörténete teljes mértékben a gyermekkorú, valamint fiatalok ügyfeleknek köszönhető, akik nagy számban fordultak a 116-111-es segélyvonalhoz. Évente több mint 100 000 gyermek és tinédzser hívja a segélyvonalat, és több tízezer olyan esetet sikerült megoldani, amikor a gyermekek élete veszélybe került. A gyerekek és tizenévesek azért hívják a 116-111-et, hogy kifejezzék félelmeiket, hogy beszélhessenek az őket közvetlenül érintő kérdésekről, és ami a legfontosabb, hogy veszélyhelyzetben segítséget kapjanak. A Gyermek Segélyvonal Egyesület szociális munkásai és pszichológusai az egész hét minden napján a 116-111-es telefonszámon fogadják a hívásokat. Több mint másfél évtizedes fennállása alatt a segélyvonalat több mint kétfélmillió alkalommal hívták.⁴⁷

A Romani Criss, egy, a roma diákokra összpontosító civil szervezet, az Interkulturális Intézettel együttműködve intézkedéseket kezdeményezett az iskolai

---

45 Chateau, 2016, 147. o.

46 The Romanian Ombudsperson and UNICEF support children participation [Online]. Elérhető: <https://tinyurl.hu/z4ZD> (Letöltve: 2022. április 12.)

47 Elérhető: <https://www.116111.ro/ce-este-116111> (Letöltve: 2022. április 13.)

mediátori státusz létrehozására a román oktatási rendszerben. 1998-ban és 1999-ben iskolai mediátorokat képeztek ki és alkalmaztak egy kísérleti projekt keretében, amely a korai iskolaelhagyás problémájának kezelésére irányult, és a „Második esély program” nevet kapta. A projektet a Nyílt Társadalom Alapítvány indította el, és az Oktatási Központ 2000+ pedig folytatta. A mediátoroknak a roma családokkal és tanulókkal való együttműködés keretében az volt a feladatuk, hogy támogatást nyújtsanak a roma gyermekeknek és családjaiknak az oktatásban való részvételük javítása érdekében, valamint hogy az iskolák és a roma közösségek közötti összeköttetést biztosítsák, továbbá hogy konzultációt és tanácsadást nyújtsanak a roma közösség tagjainak, hogy megelőzzék a családok és az iskolák közötti konfliktusokat, hogy felhívják a figyelmet a roma kisebbségi etnikumok problémáira, és hogy egy befogadó oktatási környezetben előmozdítsák a multikulturális értékek fennmaradását. A román kormány által elfogadott, a roma kisebbséghez tartozó román állampolgárok integrációját célzó, 2015–2020 közötti időszakra szóló stratégia szerint a romák iskolai szegregációja és az oktatáshoz való hozzáférés akadályai elleni küzdelem egyik prioritása a képzési programok folytatása és az iskolai mediátorok alkalmazása azokban az intézményekben, amely intézményekben a roma gyermekek az összes beiratkozott gyermeknek több mint 15%-át teszik ki. Ami az eredményeket illeti, a foglalkoztatás tekintetében a román kormány 2016-ra 600 iskolai mediátort említett eredményként, míg 2020-ra már 1680 iskolai mediátor alkalmazását tervezték. Az iskolai mediáció az egyik fontos intézkedés, amelyet a roma tanuló támogatására dolgoztak ki. Sajnos kevés információ áll rendelkezésre ennek az intézkedésnek a hatásáról, és az iskolai mediátorok munkájának jogszabályi keretei eléggé homályosak, ez utóbbi pedig némi bizonytalanságot sejtet.⁴⁸ A kutatások a társadalmi kirekesztés több formáját is azonosították, amelyek a kisebbségi romák iskolai végzettségi szint növelése során felmerülő nehézségek növekedéséhez vezetnek, erre szolgál például a romák beskatulyázása, miszerint különböző addikcióhoz vezető cselekményekben (pl. szerencsejáték, alkoholfogyasztás) vesznek részt. E sztereotípiák könnyebben átültethető beavatkozási javaslatokba, mint hogy ténylegesen rámutassanak arra, hogy a gyermekmunka vagy a szükséges minimális erőforrások hiánya az állam hatáskörébe tartozik, és hogy e területeket és hiányosságokat a szociális védelmi háló és intézmények intézkedéseként kell kezelni. Az ajánlások először is a jogalkotás és az iskolai mediátorok munkáját szabályozó jogszabályok végrehajtása terén fogalmazódnak meg. Fontos hangsúlyozni, hogy az

---

48 Pop-Balea, 2016, 152–153. o.

iskolai mediátorok munkájához szükséges szakmai környezet megteremtése az egyik első tisztázandó szempont, mielőtt bármilyen más elvárást megfogalmaznának e munkával kapcsolatban. Ezen túlmenően makroszinten a romák társadalmi befogadásának megközelítése már régóta elérte korlátait, és a hangsúlyt át kell helyezni az etnikai egyenlőtlenségek strukturális gyökereinek és okainak feltárására, ami további politikai intézkedéseket, valamint egyéni és családalapú beavatkozásokat tesz szükségessé. Másodszor, ami a romániai tudományos kutatást illeti, a szakértők úgy vélik, hogy minőségi kutatásra van szükség ahhoz, hogy megértsék az iskolai mediátorok helyzetét az iskolákban és a településeken, valamint a roma családokkal és diákokkal végzett munkájukat. Kvalitatív szempontból az lenne az érdekük, hogy leírják azt a folyamatot, amelyen keresztül az iskolai mediátor beilleszkedik a romákat támogató kontextusba. Ebben a tekintetben elfogadják-e őket releváns érdekelt felekként? Hol helyezik el magukat, és hol helyezkednek el a feltételezett „mi” és „ők” bináris megosztottságában? Hogyan hatnak mindezek a szempontok a munkájukra? Végül, ahogyan Moi fogalmaz, a társadalmon belül a hatalom megoszlása és struktúrája magyarázatot adhat arra, hogy az egyenlőtlenségek hogyan reprodukálhatók olyan stratégiák révén, amelyek illeszkednek a már meglévő társadalmi struktúrákhoz és akadályokhoz.⁴⁹

4. A szolgáltatók, intézmények felelőssége

A felelősség kérdésköre is felmerülhet,⁵⁰ ha a metahivatkozások használatával népszerűsített információk harmadik személyek jogait sértik, vagy sértik az e-kereskedelemtől szóló 2002. évi 365. számú törvény (a továbbiakban: 2002. évi 365. számú törvény) rendelkezéseit. A 2002. évi 365. számú törvény általános jelleggel előírja, hogy a szolgáltatóra a polgári jogi, büntetőjogi és szabálysértési felelősségre vonatkozó jogszabályok vonatkoznak, kimondja továbbá, hogy a szolgáltatók az általuk vagy a nevükben nyújtott információkért felelősséggel tartoznak. E felelősséget nem lehet abszolútnak tekinteni, mert csak bizonyos korlátok között érvényesülhet.⁵¹ A tárgyalt témakörrel kapcsolatos ellenőrzést lefolytató hatóság az ügyészséghez

---

49 Pop–Balea, 2016, 171–173. o.

50 Vö.: Sorbán, 2019, 85–91. o.

51 Az e-kereskedelemtől szóló 2002. évi 365. számú törvény (LEGE nr. 365 din 7 iunie 2002 privind comerțul electronic) 11. cikk

fordul, ha büntetőjogi jellegű jogsértést állapít meg.⁵² A jogszabály – bizonyos feltételek fennállása esetén – lehetővé teszi az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra vonatkozó szerződések relatív semmisségének megállapítását.⁵³ Viszont a tárgyalt cselekmény szabálysértésnek minősül, ha nem olyan feltételek mellett követik el, amely a büntetőjog szerint bűncselekménynek minősül, és a jogszabályi feltételek fennállása esetén 1000 lejtől 50 000 lejig terjedő pénzbírsággal büntethető a szolgáltató.⁵⁴

Általában megengedett egy harmadik fél webhelyére való hivatkozás, amely feltétel nélkül hozzáférhető a nyilvánosság számára, azzal a feltétellel, hogy a harmadik fél szellemi tulajdonjogához és adatvédelméhez fűződő jogait nem sértik. Ha a harmadik fél webhelye elérhető a nyilvánosság egy meghatározott kategóriája (például az előfizetők) számára, és a weboldal által biztosított link megkönnyíti a harmadik fél webhelyének

52 Az e-kereskedelemlről szóló 2002. évi 365. számú törvény (LEGE nr. 365 din 7 iunie 2002 privind comerțul electronic) 17. cikk

53 Az e-kereskedelemlről szóló 2002. évi 365. számú törvény (LEGE nr. 365 din 7 iunie 2002 privind comerțul electronic) 21. cikk

54 Az e-kereskedelemlről szóló 2002. évi 365. számú törvény (LEGE nr. 365 din 7 iunie 2002 privind comerțul electronic) 22. cikk:

„22. cikk Szabálysértések

Szabálysértésnek minősül, ha nem olyan feltételek mellett követi el a szolgáltató, amely a büntetőjog szerint bűncselekménynek minősül, és 100 lejtől 50 000 lejig terjedő pénzbírsággal büntethető az a szolgáltató, aki:

a) a 6. cikk (1) bekezdésében (2) a)–d) pontban meghatározott feltételek megsértésével kereskedelmi közleményeket tesz;

b) nem bocsátja a címzettek és a hatóságok rendelkezésére a jogszabályban meghatározott feltételek mellett az 5. cikk a)–i) pontjában említett információkat, vagy nem adja meg az összes ilyen információt, vagy pontatlan információkat ad meg;

c) nem adja meg a címzettnek a jogszabályban meghatározott feltételek mellett a 8. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontjában említett információkat, vagy nem adja meg a 8. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontjában említett információkat, vagy (1) bekezdés a)–e) pontjában foglaltaknak nem tesz eleget, vagy nem adja meg az összes olyan információt, vagy pontatlan információt ad meg, feltéve, hogy a 8. cikk (1) bekezdésének a)–e) pontjában foglalt rendelkezések nem alkalmazandók, továbbá a (3) vagy (5) bekezdés nem alkalmazható;

d) megsérti a 8. cikk (3) vagy (4) bekezdésében meghatározott kötelezettségét, feltéve, hogy a 8. cikk (2) bekezdésének rendelkezései nem alkalmazandók, továbbá a (3) vagy (5) bekezdés nem alkalmazható;

e) megsérti a 8. cikk (3) vagy (5) bekezdésében meghatározott kötelezettséget;

f) megsérti a 9. cikk (4) bekezdésének 4. pontjában meghatározott kötelezettséget;

g) megsérti a 16. cikk (3) bekezdésének g) pontjában meghatározott kötelezettségeket;

h) nem adja meg a 17. cikk (1)–(4) bekezdésében előírt információkat, továbbá a (3) vagy (5) bekezdésben foglaltak nem alkalmazhatók, vagy nem ad meg minden ilyen információt, vagy pontatlan információt ad meg.”

tartalmához való közvetlen hozzáférést, akkor a webhely tulajdonosának engedélye szükséges.⁵⁵

5. Összefoglalás

Romániában az alkotmányos szabályozás szerint a gondolat, a vélemény, a vallásos meggyőződés szabadsága semmilyen formában sem korlátozható, senki sem kényszeríthető valamely vélemény elfogadására vagy a meggyőződésével ellenkező vallásos hithez való csatlakozásra, továbbá törvény tiltja az ország és a nemzet gyalázását. A vallásfelekezetek között tilos a vallási gyűlöletkeltés bármely formája. A román Büntető törvénykönyv több egyedi, gyűlöletkeltéssel kapcsolatos büntetőjogi tényállást is megállapít, mint például gyűlöletre vagy diszkriminációra való felbujtás, amely szerint gyűlöletre vagy megkülönböztetésre való felbujtásnak minősül a nyilvánosság bármilyen módon történő felbujtása gyűlöletkeltésre vagy megkülönböztetésre valamely csoporttal szemben, amely cselekmény – értelemszerűen – szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő. Az előzőekhez kapcsolódóan – a szerző véleménye szerint – további lényeges szabályozást képez a 2002. évi 31. sürgősségi rendelet, amely tilalmazza a fasiszta, rasszista és xenofób szervezeteket és szimbólumokat. A Büntető törvénykönyvben a súlyosbító körülmények, tényezők között szabályozza a román jogalkotó azt az esetet, ha a bűncselekményt faji, nemzeti kisebbséghez tartozás, nyelvi, vallási hovatartozás, nemi, szexuális irányultság, politikai vélemény vagy pártállás, gazdasági státusz, társadalmi származás, életkor, fogyatékoság stb. miatt követik el.

A román szabályozásban negatív példaként értékelhető az, hogy az internetes zaklatás, azaz a cyberbullying nem minősül külön bűncselekménynek, sőt a cyberbullying, valamint gyűlöletbeszéd nincs konkrét tényállási formában jogilag szabályozva, e tényállásokra analógiás jelleggel a zaklatás tényállását alkalmazzák a szakirodalom szerint. Ehhez hasonlóan a magyar nemzeti jogban sincs konkrétan definiálva, hanem csak kormányhatározati szinten definiált a fogalom.⁵⁶ A magyar büntető szabályozásban a zaklatás tényállása mutatja a legnagyobb egyezést.⁵⁷ Ehhez képest pozitív példaként szolgál, hogy a román Oktatási, Kutatási és Ifjúsági Minisztérium 2007-ben bevezette az iskolai erőszak elleni nemzeti stratégiát.

---

55 Lefter–Sima, 2018.

56 A Magyarország Digitális Gyermekevédelmi Stratégiájáról szóló 1488/2016. (IX.2.) Korm. határozat 2.1.1. pont

57 2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről 222. §

A román büntetőjogi szabályozásban az online térben elkövetett bűncselekmények nincsenek szabályozva, viszont a számítógépes bűncselekmények szabályozva vannak, a szabályozás számos egyedi, gyűlöletkeltéssel kapcsolatos büntetőjogi tényállást is megállapít, mint például valamilyen diszkrimináción alapuló kínzás, gyűlöletre vagy diszkriminációra való felbujtás stb. A szerzői vélemény szerint ez utóbbi felveti annak kérdését, hogy a román szabályozás nem minősíthető-e kazuisztikusnak? A cyberbullying meghatározó elemei ugyanazok, mint a hagyományos zaklatásé, a cyberbullying azonban további sajátos jellemzőkkel bír, mint például: az elkövetők anonimitása, a széles körű terjesztés (az üzenetek azonnal és szerteágazóan terjednek), az ismétlődés (az online közzétett események, fényképek és cselekmények újra és újra megtekinthetők és lejátszhatók), ezek a jellemzők veszélyesebbé teszik a cyberbullyingot a hagyományos zaklatásnál.

Romániában 2020 elején megalakult egy új testület, a Gyermekjogi Tanács, ennek köszönhetően a román ombudsman és a gyermekjogi ombudsman egy konzultáció keretében megtárgyalták a gyermekekkel kapcsolatos prioritásokat, valamint szó esett a gyermekjogi ombudsman elkövetkező években betöltött szerepéről is annak érdekében, hogy a romániai gyermekek jogait előmozdítsák és tiszteletben tartásuk. Ennek előzményeként 2018-ban Romániában létrehozták a gyermekjogi ombudsman intézményrendszerét, és azt a román ombudsman egyik helyettese koordinálja, és ezen intézmény a gyermekek jogainak előmozdítása és védelme érdekében jár el. A gyermekjogi ombudsman feladatai közé tartozik a gyermekvédelmi hivatalokkal és szervezetekkel való együttműködés, valamint olyan intézkedésekre is javaslatot tesz, amelyek célja a gyermekek részvételének ösztönzése az életüket érintő döntésekben. Annak biztosítása érdekében, hogy minden gyermek számára minden jog biztosítva legyen, és hogy a közjogi politika biztos alapokra épüljön, a gyermekek jogainak folyamatos nyomon követésére van szükség. A gyermekjogi ombudsman a gyermekjogok tiszteletben tartásának garanciája, és kulcsfontosságú partner a gyermekek részvételének előmozdításában, többek között online és offline konzultációkon keresztül, ezekhez kapcsolódó pozitív fejlemény, hogy a Gyermekjogi Tanács szorosan együtt fog működni a gyermekjogi ombudsmanal a gyermekjogok nyomon követése és előmozdítása érdekében.

Az elmúlt években az internet és a közösségimédia-platformok használata meredeken emelkedett. A kockázatokat a szülők alábecsülték, ehhez járult a szülői digitális készségek hiánya, mindezek pedig hozzájárulhattak a cyberbullying romániai áldozatainak magas arányához. A gyermekek online védelmét szolgáló jogszabályi keret hiánya, valamint az IKT-elemek oktatásba történő integrálásának jelenlegi hiánya korlátozza az online biztonság előmozdítását és az online kockázatok tudatosulását.

A szerző álláspontja szerint kiemelendő a megelőzés romániai eszközei közül a Gyermek Segélyvonal Egyesület, egy nonprofit nem kormányzati szervezet által működtetett forródrót, amely a romániai gyermekek és serdülők számára az egyetlen közismert ingyenes országos segélyvonalat (Telefonul Copilului) biztosítja. A Romani Criss egy, a roma diákokra összpontosító civil szervezet, amely az Interkulturális Intézettel együttműködve intézkedéseket kezdeményezett az iskolai mediátori pozíció létrehozására a román közoktatási rendszerben. 1998-ban és 1999-ben iskolai mediátorokat képeztek ki és alkalmaztak egy kísérleti projekt keretében, amely a korai iskolaelhagyás problémájának kezelésére irányult, és a „Második esély program” nevet viselte. A román kormány által elfogadott, a roma kisebbséghez tartozó román állampolgárok integrációját célzó, 2015–2020 közötti időszakra szóló stratégia szerint a romák iskolai szegregációja és az oktatáshoz való hozzáférés akadályai elleni küzdelem egyik prioritása a képzési programok folytatása és az iskolai mediátorok alkalmazása azokban az intézményekben, amely intézményekben a roma gyermekek az összes beiratkozott gyermeknek több mint 15%-át teszik ki. Az iskolai mediáció az egyik olyan fontos intézkedés, amelyet a roma tanulók támogatására dolgoztak ki, ezzel kapcsolatosan jelezni kell, hogy sajnos kevés információ áll rendelkezésre ennek az intézkedésnek a hatásáról, és az iskolai mediátorok munkájának jogszabályi keretei eléggé homályosak, ez utóbbi pedig némi bizonytalanságot sejtet a román jogi szabályozásban. Az iskolai mediáció a – korábbiak során évekig kodifikációs tevékenységet végző – szerzői aspektus szerint követendő példát jelenthet más országok – így hazánk – kodifikációs és jogalkotási tevékenysége számára.

A felelősség kérdésköre is felmerülhet, ha a metahivatkozások használatával népszerűsített információk harmadik személyek jogait sértik. A 2002. évi 365. számú törvény általános jelleggel előírja, hogy a szolgáltatóra a polgári jogi, büntetőjogi és szabálysértési felelősségre vonatkozó jogszabályok vonatkoznak, kimondja továbbá, hogy a szolgáltatók az általuk vagy a nevükben nyújtott információkért felelősséggel tartoznak, viszont e felelősséget nem lehet abszolútnak tekinteni, mert csak bizonyos korlátok között érvényesülhet.

Forrásjegyzék

Szakirodalom

- ATHANASIOU, K. et. al. (2018) 'Cross-national aspects of cyberbullying victimization among 14–17-year-old adolescents across seven European countries', *BMC Public Health*, 18(800), 1–15. o. DOI: 10.1186/s12889-018-5682-4
- BALDRY, A. C., BLAYA, C., FARRINGTON, D. P. (2018) 'Cyberbullying and Cybervictimization' in Baldry, A. C., Blaya, C., Farrington, D. P. (eds.) *International Perspectives on Cyberbullying. Prevalence, Risk Factors and Interventions*. London: Palgrave Macmillan. 3–23. o.
- CASAROSA, F. (2020) *Handbook on Techniques of Judicial Interaction in the Application of the EU Charter. Freedom of expression and countering hate speech*. European University Institute
- CHATEAU, C. (2016) *Cyberbullying among young people*. Brüsszel: Európai Parlament [Online]. Elérhető: <https://tinyurl.hu/5t9N> (Letöltve: 2022. április 19.)
- LEFTER, A., SIMA, C. (2018) *Digital business in Romania: overview* [Online]. Elérhető: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-618-1526?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-618-1526?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) (Letöltve: 2022. június 30.)
- MEZA, R. (2016) 'Hate speech in the Romanian Online Media', *Journal of Media Research*, 9(3), 55–77. o.
- MEZA, R. M., VINCZE, H. O., MOGOS, A. (2018) 'Targets of Online Hate Speech in Context: A Comparative Digital Social Science Analysis of Comments on Public Facebook Pages from Romania and Hungary', *Intersections. East European Journal of Society and Politics*. 4(4), 26–50. o. DOI: 10.17356/ieejsp.v4i4.503
- MIRGA, A. (2009) 'The Extreme Right and Roma and Sinti in Europe: A New Phase in the Use of Hate Speech and Violence?', *Roma Rights Journal*, 2009/1, 5–9. o.
- PARTI, K. (2016) 'A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön', *In Medias Res*, 5(1), 114–146. o.
- POP, F., BALEA, B. (2016) 'School Mediators in the Romanian Education System. A Discussion on Their Role in Addressing Educational Inequalities', *Social Change Review*, 14(2), 149–176. o. DOI: 10.1515/scr-2016-0026
- SORBÁN, K. (2019) 'Az internetes közvetítő szolgáltatók kettős szerepe a kiberbűncselekmények nyomozásában. Felelősség és kötelezettségek', *In Medias Res*, 2019/1, 84–101. o.
- VOINEA, D. V. (2015) 'Media, Social Media and Freedom of Speech Protection in Romanian Legislation' in Bunăiașu, C. M., Opran, E. R., Voinea, D. V. (eds.) *Creativity in social sciences. Actele Conferinței Internaționale de Științe Umaniste și Sociale „Creativitate. Imaginar. Limbaj”*. Craiova: Sitech. 173–181. o.

További felhasznált források

- An overview on hate crime and hate speech Country profile: Romania. 2017.
- Council of Europe: ECRI report on Romania. 2019.
- Cyber threats – A Romanian perspective. Serviciul Român de Informații, September 2013.
- Cyberbullying: What is it and how to stop it [Online]. Elérhető: <https://www.unicef.org/romania/stories/cyberbullying-what-it-and-how-stop-it> (Letöltve: 2022. január 19.)
- Gyermek Segélyvonal Egyesület [Online]. Elérhető: <https://www.116111.ro/ce-este-116111> (Letöltve: 2022.04.13.)
- Hate crime recording and data collection practice across the EU, FRA. (2018) Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Judgment Buturuga v. Romania – allegations of domestic violence and cyberbullying [Online]. Elérhető: [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%22it%22it%22:\[%22003-6635916-8811383%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%22it%22it%22:[%22003-6635916-8811383%22]}) (Letöltve: 2022. március 24.)
- OSCE ODIHR Hate Crime Reporting: *Romania* [Online]. Elérhető: <https://hatecrime.osce.org/romania?year=2020> (Letöltve: 2022. február 24.)
- PIL Akadémia (2012) *Bevezető* [Online]. http://tanarblog.hu/attachments/2787_PILAkademia_bevezeto.pdf (Letöltve: 2022. szeptember 6.)
- The Romanian Ombudsperson and UNICEF support children participation [Online]. Elérhető: <https://tinyurl.hu/z4ZD> (Letöltve: 2022. április 12.)